

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek.

List velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. za četrlet leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v stolnem farovžu. Deležniki tiskovn. društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodava knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne sprejemajo. — Za oznanila se plačuje od navadne vrtice, če se natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr., in vsakokrat za kolek 30 kr.

Častite gospode deležnike „tiskovnega društva“, kakor tudi one naročnike, ki so še kaj na dolgu, lepo prosimo, račun brž poravnati, ker se morajo računi ta mesec skleniti.

Opravištvu.

Adresna debata v državnem zboru.

(Konec.)

Za dr. Giskro je bil na vrsti govornikov dr. Vošnjak, ki je pa mesto odstopil dr. Razlagu, menda zato, ker se je bal, da bi vendar le preveč v oči bilo različeje, da on (Vošnjak) o cerkvenem vprašanji besedice ne črhne, ko je predgovornik dr. Giskra v nasprotnem smislu toliko o tem govoril.

Sodeč dr. Razlaga po njegovih besedah moramo reči, da sicer ne spada v vrsto rogatih liberalcev, katerim je krščanstvo in kat. cerkev stara, malovredna ropotija, s katero ni več treba lopo delati, da se pa tudi odločnega katoličana pokazal ni, kar mu bomo dokazali. In kar zadeva politično stališče g. dra. Razlaga, mu moramo naravnoč oporekati, da ga je proglasil kot stališče „Slovencev“.

Že takrat, ko je g. dr. Razlag izvoljen bil, smo rekli, da mu ni k zmagi gratulariti, ker utegne v drž. zboru v veliko skušnjavo priti, pokazati se — vladnega privrženca. To se je brž pri tej priliki pokazalo, ko je ustavakom na veselje rekel: „Jaz se ne morem skladati z mislimi grofa Hohentwarta, ker tudi mi (Slovenci namreč) stojimo na podlagi postave, ter se za pravico in svobodo vedno potegovali bomo.“ — Kaj je to? Grof Hohentwart je v imenu opozi-

cije izrekel, da ne pripoznava veljavnosti direkt-nih volitev, to je: volilne reforme od dné 2. apr. t. l. To volitveno „postavo“ je rodil Beustov državni zbor, ta se je rodil iz Šmerlingove ustave, ktere federalisti nikdar niso pripoznali, ker ni zvršila oktoberske diplome od l. 1860. Če se torej dr. Razlag „ne more skladati s Hohenwartovimi mislimi“ in se postavlja na stališče „postave“, ne more to družega pomena imeti, kakor da pripoznava postavnost sedanjega drž. zbora in torej tudi postavnost volilne preuredbe! S tem je pa popustil federalistov stališče, torej tudi o Herbstovi adresi jako milo sodi, češ, da je le „preveč centralistično nadahnjena“. Po vsem tem se pravi le po vetru mahati, če dr. R. vendar še rahlo omenja federalistično načelo: Za vkupne zadeve zastop vseh dežel na Dunaji, za vse druge zadeve pa obširno samovlast (avtonomijo) posamesnim deželam. Gledé na vse to moramo odločno ugovarjari in reči, da g. dr. Razlag ni govoril v našem smislu, ker ni to stališče Slovencev! —

Da nam morebiti kdo očital ne bo, da tiramo „osebno politiko“, naj pristavimo, kako da Šuzelka („Reform“ šte. 48) o Razlagovem govoru sodi. V besedah Razlagovih: Jaz se z mislimi grofa Hohentwarta skladati ne morem . . . tiči pritožba, da se grof Hohentwart in nja stranka za pravico in svobodo ne poteza. Mi se pa drznemo gospoda dra. Razlaga vprašati: Kje pa je po sedanjem ustavu pravo Kranjske vojvodine, kje je na sedanji postavni podlagi národna svoboda Slovencev? Pa taki so že — mladoslaveni kakor mladočehi. Ne morejo dalje trpeti, da vkupej stojé s konservativci, fevdalci in klerikalci (domišljije mladoslóvencev — vredn.), pokazati hočejo, da so tudi „liberal“ po novi šegi, ter nimajo potrpežljivosti in previdnosti, da bi posne-

Dnešnji list ima 1/4 pole priloge.

mali izgled svojih enakomiselnih tovarišev magjarskih, ter počakali z odkritjem svojega novošegnega liberalizma, dokler se ne doseže državopravna samostalnost kraljestev in dežel.... G. dr. Razlag si bo še zadosti in še preveč skusil, kakó zlo da je, na podlagi februarско-decembersko-aprilskega ustava z vladajočo stranko iz ene sklede jesti, alj prav za prav jesti hoteti.“

Gledé cerkvenih zadev izjavlja dr. Razlag, da on k tistim spada, „ki prav gorko želé, da se napravi red med cerkvijo in državo. „Ne mogel bi“ — pravi dalje — „državne oblasti (visokosti) brez ovinkov pripoznati, dokler se država ne skuša soglasno (harmonično) sporazumeti s cerkvijo.“ V ta namen želi, da bi v adresi bilo rečeno, kako da se misli razmera med cerkvijo in državo vravnati, in da bi naj metropolitanski in škofijski zbori poprej izrekli, kaj da cerkev od države zahteva. Na to bi vlada odgovorila; in če bi se s cerkvenimi zastopi ne mogla sporazumeti, bi bilo še potem čas, da „država na svojo obrambo misli.“ — Ta pot bila bi sicer prava, toda govornik je menda sam čutil, da take besede na to mesto ne sodijo. Porazumljenja s cerkveno oblastjo nemško-liberalna stranka noče. Ko bi ga hotela, bila bi to v adresi izrekla, bila bi to edino pravo pot tačas že nastopila, ko je sklenila zrušiti konkordat (pogodbo med cerkvijo in državo). Zdaj gre za to, da se vloži poslednji kamen brezverski državi, da se sklenejo take postavbe, vsled katerih bi — po Giskrinih besedah — „država prva in najvišja stvar v tem življenju“, cerkev pa — kakor na Pruskem — državni oblasti popolnoma podvržena bila.

Zastonj je torej bilo v tem drž. zboru kazati pravo pot k porazumljenji; treba bi bilo odločno tirjati za cerkev pravice, ki so se ji prikrajšale, in kazati žalostne nasledke za občni blagor, ako se kat. cerkvi svoboda in naravni razvoj zatira. — To bi bil g. dr. Razlag prav lahko dokazal, ker pozna iz cerkvene zgodovine žalostne nasledke jožefinizma, ktereга hočejo liberalci od mrtvih vzbuditi.

Dr. Foregger je prav odkritosrčno govoril, rekoč, da je proti národnemu kandidatu v slov. mestih in trgih le zato zmagal, ker je — meškutar, večina meškutarskih mestjanov pa pleše okoli zlatega teleta „nemške kulture“. Ob enem pa je svojim volilcem napravil slab kompliment, da so še v nemški kulturi — negodni otročiči! Rekel je namreč: „Oni, ki so mene volili, spoznajo, da še morajo na maternih prsih nemške kulture dalje sesati, dokler se bodo tako nasrkali, da bodo zamogli po pravici zahtevati samovlast.“ — Slednjíč brene dru. Razlagu pod nos, češ, da „ne more v boju za „omiko“ v prvi vrsti stati, kdor se hoče s cerkvenimi zbori pogajati!!“ Škoda za papir in čas, pretresovati čenčarije, ki jih je ta novi poslanec razkladal.

Grof Coronini iz Goriškega se tudi ponaša s tem, da so ga Slovenci volili. Če pa misli, da Slovenci tudi odobravajo njegove politične misli, se vendar le preveč moti. Sicer se nadja, da bode „opravičenim“ željam in tirjatvam Slovencev v drž. zboru veljave pridobil. Vsekako; kajti večina državnega zbora bo presodila, katera želje in zahteve Slovencev da so „opravičene“, in tem bodo gospodje tako radi vstrezali kakor do zdaj, na primer s §. 19. decemberske ustave!

Dr. Haase je luteran in luteranskih pastorev eden višjih, namreč superintendent. S tem je že dovolj rečeno, kako predržno in nesramno da je, če hoče takov človek določevati, kaj da je katoliška cerkev, in kakošna da naj bo razmera med cerkvijo in državo. V veliko veselje liberalcem zasmehoval je g. Hermana in duhovno vlado in Gospoda samega, kateri je temu pastorju le „Nazarejski modrijan!“ To je res nagnjusno!

Dr. Dolfi Schaffer se je proti dru. Razlagu kratko odrezal, češ, da je po njegovih mislih (res le po njegovih) velika večina prebivalcev na Kranjskem — ustavoverni! Dr. Dolfi je čisto pozabil, da imajo v deželnem zboru Slovencevi večino, ki pa ni „verfassungstreu“.

Izmed naslednjih govornikov imenujemo le še g. dra. Vošnjaka. Jedro nja govora bila je pritožba, da sedanja vladna sistema na to dela, nas in druge Slovane ponemčiti. To pojasnjuje s tem, da vlada postavne določbe §. 19. ustave ne izvršuje, marveč — in to še posebno minister Stremayr — temu nasprotno ravna in vse skuša, da se mladež v šolah ponemči. Ravno tako se društvene pravice, posebno na Kranjskem, Slovincem kratijo, tiskovna postava proti slov. opozicionalim listom ostro rabi, in da se je ljudstvu v primeri z meščani in velikimi posestniki volilna pravica silno skrčila.

To vse je sicer res, in se je že mnogokrat v novinah bralo; pričakovali smo pa od dra. Vošnjaka kaj več. Bila je adresna debata, on pa molči o dveh poglavitnih stvareh, o katerih vendar adresa tako določno govori: o slavi direktivnih volitev in o cerkvenih postavah, ki imajo priti. Dvakrat je omenil direktivnih volitev, pa nobenkrat ni povedal, kaj da o njih misli. Je mar tudi dr. Vošnjak k ustavakom pobegnul? Težko se bo tudi pri svojih volilcih zagovarjal, da ni besedice črhnul zastran tega, kaj da on misli o cerkvenih postavah, po katerih hočejo liberalci razmero med cerkvijo in državo — po svojem vravnati. Po novem letu, ko pridejo omenjene postavbe na vrsto, se bo pokazalo, je li molčanje dra. Vošnjaka priznanje tega bilo, kar liberalci nameravajo?

Pričakovali smo tudi, da bode g. dr. Vošnjak z živo in prepričalno besedo govoril za — zedinjeno Slovenijo, ker je ravno on nam konservativnim Slovincem nasproti brez konca in kraja

ponavljal, da se le on in njegova „liberalna“ stranka drži narodnega programa „zedinjene Slovenije“, da smo pa vsi drugi odpadniki itd. Sicer je ob koncu rahlo omenil upravno zedinjenje Slovencev, pa le bolj mimogredé in nikakor tako, kakor je bilo po njegovem prejšnjem vdelovanju proti nam pričakovati. Nam je dr. Vošnjak s tem vstregel, kajti je zdaj dejansko sam pokazal, da s svojim národnim pogramom v tem državnem zboru nič ne opravimo, da bi zastoj bilo govoriti o njem; pokazal je pa tudi dejansko, da je gola sleparija bila, ko se je proti „pravni“ stranki najbolj s tem hujskalo, da je ona národní program popustila! — Pride čas, ko bomo z dokazi v rokah zaslepljenim tiste ljudi pokazali, ki so — stopivši v tabor liberalnih ustavakov — slovenski národní program zatajili in pokopali.

Iz vse adresne obravnave se pa učimo, da se v tem državnem zboru stranke in narodi nikdar spravili ne bodo, kajti vsaka beseda iz nasprotne strani vzbudi pri nemško-liberalni večini le smeh in prevzetno odbijanje. Najboljše bi torej bilo, ko bi vsi poslanci naše stranke iz državnega zbora stopili. Žalibog jih drži v njem negotovost novih volitev, ki bi se po njih izstopu razpisale. In tako morajo pošteni naši zastopniki zavolj omahljivosti, nevednosti premnogih slov. volilcev krvav pot potiti v državnem zboru — brez vsega vspeha. Da se nas Bog usmili!

Cerkvene zadeve.

V zadevi družbe duhovnikov.

Pri občnem zboru družbe duhovnikov dne 27. nov. je bilo pričujočih 32 duhovnikov; 107 družbenikov pa je glasovalo po dopisih. Prejeli so glasov: Kosar 126, dr. Ulaga 86, Stranjšak Mart. 79, Modrinjak 71, Bohinec 69, Sorčič 51, Ogradi 50, Orožen 42, Trstenjak Jak. 37. Ker sta pa preč. gg. Fr. Sorčič, stol. prošt, in Ig. Orožen, kanonik, izrekla, da volitve ne sprejmeta, so pravilno izvoljeni odborniki: Kosar kanonik, dr. Ulaga profesor, Stranjšak dekan, Modrinjak kanonik, Bohinec spiritual, Ogradi mestni farn. vikar in Trstenjak kaplan. Zdatno manjšino so tudi prejeli gg. Brglez 35, Hrg 25, dr. Vošnjak 23, Glaser 22, Rozman 18, Čuček 17, Hajšek Jož. 14 itd. Za pregledovalce letnih računov so bili per acclamationem izvoljeni gg. Orožen, Hrg, Brglez. — Po volitvi je še nasledovalo posvetovanje o raznih društvenih zadevah, da se odboru začetek njegovega poslovanja polajša.

Dosihmal so vplačali: Kosar 100 gld., Einsiedler 11 gld., Rožanc 11 gld., Matoh 11 gld., Ogradi 70 gld., Bezenšek 11 gld., Turin 11 gld., Vrečko Ant. 60 gld., Kežman 100 gld., Ivanc 26 gld., Canjker Jak. 31, Ferenčak 51 gld., Glaser 51, Brglez 51, Bezjak Fr. 11, Ferik Mat. 11, Sorčič 50 gld., Stranjšak M. 26 gld., Trstenjak

Jak. 51 gld., Breznik Ant. 70 gld., Koren Mat. star. je vložil oblig. drž. enot. dolga. po 100 gld.; — Gostenčnik, Hrg in Rat pa vsak eno akcijo banke „Slovenije“.

Društveno premoženje znaša blizo 12,000 gld. V njem se zlasti nabaja:

Zaloga za doslužene 6516 fl., z obresti v hranilnici, ki se še pa niso prerajale, gotovo . . .	7000 fl. — kr.
Zaloga milostljivega kneza in škofa	3000 „ — „
Procenti družbe „Adriatica“ od mil. škofa družbi odločeni .	437 „ 56 „
Darovana nagrada za sv. meše, po rajnem g. Mundi opravljene	162 „ — „

In od družbenikov že vplačane ustanovnine in letnine.

Odbor družbe duhovnikov v Mariboru dne 1. decembra 1873.

Udom družbe duhovnikov Lav. škofije.

Društveni odbor, izvoljen pri občnem zboru dne 27. nov., daje gg. družbenikom na znanje sledeče sklepe, storjene v prvi odborovi seji dne 1. decembra.

1. Po §. 15 dršt. pravil je odbor volil izmed sebe enoglasno kanonika Kosarja za predsednika, dekana Stranjšaka za podpredsednika, kanonika Modrinjaka za denarničarja, — in izmed družbenikov župnika Hrga za perovodjo.

2. Kot zaupni možje po dekanijah so bili izvoljeni: Braslovče — Klančnik; Sl. Bistrica — Hajšek Ant.; Celje — Jeraj; Cirkovce — Rat; Gornigrad — Krtna; Hoče — Potočnik Lovr.; Jarenina — Repa; Št. Jur na Ščavnici Simonič Jož.; Konjice Rozman; Kozje — Sevnik; Laško — Žuža; Št. Lenart — Tutek; Marenberg — Stoklas; Maribor — Pavša; Nova cerkev — Juvančič; Ptnj — Kraner; Rogatec — Slatinšek; Škale — Gospodarič; Smarje — Ulaga Jož. star.; Stari trg — Bruner; Velika nedelja — Fric; Videm — Rejc; Vuzenica — Globočnik Maks; Zavrče — (je dekan edini ud).

3. Društvena blagajnica naj ostane v kn. šk. pisarnici, ktera ima tudi po noči svojega varha.

4. Društveni denar naj se zalaga deloma v Mariborski, deloma v Graški hranilnici. Zmed državnih papirjev se smejo kupovati le obligacije zemlj. odveze, in o priliki nektere srečke drž. loterije l. 1860.

5. Akcije raznih bank se ne smejo ne kupovati, ne mesto plačila od družbenikov jemati. Sprejemati se edino smejo akcije banke „Slovenije“, kot domačega zavoda, vendar tudi le s to pogodbo: „Vsak vložitelj se zaveže pismeno, akcijo, kadarkoli bi mu jo utegnil